

PRIKAZI KNJIGA

Regina Remsperger,

SENSITIVE RESPONSIVITÄT – ZUR QUALITÄT PADAGOGISCHEN HANDELNS IM KINDREGARTEN.

Wiesbaden: VS Verlag, 2011., 320 str.

Autorica Regina Remsperger radi kao savjetnica u Agenciji za rani odgoj i obrazovanje Savezne Republike Njemačke. Područja interesa su joj rani odgoj, praćenje i dokumentiranje razvoja djece, te profesionalna edukacija odgojitelja.

Njezina je knjiga *Senzitivna responzivnost – ka kvaliteti pedagoške djelatnosti u dječjem vrtiću* proizašla iz doktorske disertacije, što je vidljivo iz pomno razrađenog, teorijski utemeljenog, pristupa učenju i poučavanju djece. Autorica u knjizi daje detaljan prikaz teorija učenja i poučavanja, uključujući konstruktivizam i neuroznanost. Upravo zbog jasnog pregleda teorija učenja i poučavanja, ova knjiga podjednako je prikladna početnicima i praktičarima. Može poslužiti kao uvod, temelj promišljanja o prikladnim strategijama podržavanja učenja i razvoja djece predškolske dobi, te kao podsjetnik o načinima učenjima i poučavanja u institucijskom kontekstu. S druge strane, empirijski dio knjige utemeljen je na video-snimkama svakodnevnih interakcija djece i odraslih u dječjim vrtićima. Kroz cijelu knjigu protežu se njena promišljanja o važnosti njegovanja razvojne primjerenosti tijekom interakcije; odnosno, autorica naglašava kako razvojno primjerena interakcija i odgojiteljeva responzivnost („odgovorljivost“) na dječje potrebe imaju pozitivan učinak na rast, razvoj i učenje djece predškolske dobi. Također smatra kako je podizanje kvalitete interakcije odraslih i djece važan korak ka razumijevanju svijeta djece – glavnom cilju svake odgojne djelatnosti. Štoviše, interakcija je, prema njezinim navodima, središte „pedagoške snage“ tj. energije koja svakodnevno omogućava kvalitetan pedagoški rad u smislu pedagoškog „nijansiranja“ u odnosu prema djetetovoj aktualnoj razini funkcioniranja i buduću, anticipiranu, zonu razvoja.

Ona smatra da bi u središtu svake interakcije, posebice one u situacijama učenja i poučavanja, trebalo biti dijete – njegove potrebe, način poimanja svijeta i osobnost. Kako i sama autorica kaže, to se ponekada čini kao

„nemoguća misija“, no odrasli imaju na raspolaganju mnogo načina spoznavanja svijeta djece od kojih je jedan i pomoću etnografskih snimaka svakodnevnih dječjih aktivnosti. Ona definira senzitivnost i responzivnost kao „potragu“ za načinima razumijevanja svijeta djece te kao „kretanje ka“ ili „susretanje s“ dječjim potrebama.

U knjizi je uočljiv sustavan pristup procesu učenja i poučavanja, posebice u prvome dijelu, u kojemu autorica daje pregled teorija učenja i poučavanja. Ona smatra kako odrasli uglavnom njeguju samo fragmentirane spoznaje o načinima učenja djece. Kao posljedica tog iscjepkanog, necjelovitog pristupa, javlja se neodgovarajuća odgojna praksa koja se očituje u postojanju hijerarhijskih odnosa učitelja–učenika, tj. onoga „koji zna“ i onoga „koji ne zna“. Autorica napominje kako time odgojitelj sam sebe opterećuje, jer pred sebe i dijete stavlja nedostižne ciljeve. Umjesto toga potrebno je njegovati demokratski i autoritativni stil odgoja. Prema rezultatima njenog istraživanja, kvalitativni skok u učenju i poučavanju događa se tijekom jasne, izravne i djeci smislene komunikacije. Cilj svakog učenja i poučavanja, tj. svake odgojne akcije treba biti usklađen s djetetovim sposobnostima, onim što dijete može iznijeti, jer je to osnova senzitivnosti odraslog prema djetetu. Ona smatra kako su senzitivnost i responzivnost komplementarne vrijednosti u odgoju djece predškolske dobi, te da bi ih trebalo njegovati na način da postanu svakodnevna praksa ranog odgoja. Kao što i sama navodi na više mjesta, razvojno primjerena interakcija je osnova kvalitetnog učenja i poučavanja.

Knjiga sadrži deset poglavlja: u prvome poglavlju autorica polazi od teorija učenja i poučavanja, u prvome redu konstruktivizma, u kojemu ističe radove Piageta i Vigotskog, te neuroznanosti u kojoj polazi od suvremenih saznanja o građi i funkcioniranju ljudskoga mozga s posebnim osvrtom na učenje u ranom djetinjstvu. Osim što iznosi osnovne značajke pojedinih teorija, svaki pristup povezuje

s koncepcijom senzitivne responzivnosti koju pojašnjava u odnosu prema konstruktivizmu i neuroznanosti. Smatra da je učenje dinamičan, intrapersonalni proces koji je određen značajkama pojedinca i okruženja, te njihovom međusobnom interakcijom. Prema njenom mišljenju konstruktivizam i neuroznanost komplementarne su teorije učenja i poučavanja, jer se svi fiziološki procesi pokrenuti interakcijom djeteta i njegova okruženja, događaju u mozgu. Ujedno podsjeća na radove mnogih autora koji kazuju da se upravo učenje i razvoj u ranom djetinjstvu odražavaju na funkcioniranje pojedinca u odrasloj dobi.

Drugo poglavlje sadrži pregled istraživanja o učenju i poučavanju uz osvrt na pedagoške smjernice sadržane u temeljnim dokumentima Savezne Republike Njemačke. Smatra da se učenje i poučavanje kulturološki razlikuju, te navodi kako je, primjerice, u Švedskoj i Nizozemskoj učenje i poučavanje u institucijskom kontekstu utemeljeno na motivaciji i zadržavanju interesa djece na sadržaju koji se poučava. Osim toga, postoje različiti pedagoški standardi i pristupi učenju i poučavanju koji su često neodgovarajući, utemeljeni na načelu *input-output*, bez uvažavanja djetetovog iskustva i obiteljskog *backgrounda*.

Treće se poglavlje odnosi na povijesni pregled razvoja predškolskog odgoja u Republici Njemačkoj od 1960. godine do danas. Ovdje je riječ o pregledu istraživanja i spoznaja o razvojnoj vrijednosti interakcije, a ne samo o kronološkome pregledu razvoja predškolskoga odgoja. Kako i sama navodi, razvojna vrijednost interakcije počela se propitivati nakon 70-ih godina 20. stoljeća, te još uvijek traje.

Četvrto poglavlje sadrži kratki podsjetnik, pregled osnovnih informacija koje je ranije iznijela. Ovdje autorica povezuje teorijska polazišta s provedenim istraživanjima i vlastitim promišljanjima te iznosi implikacije za pedagošku praksu.

Nakon toga, u petom poglavlju, autorica prelazi na empirijski dio te daje osnovne informacije o provedenom istraživanju te naglasak stavlja na metodologiju prikupljanja podataka. Odabir teme objašnjava svakodnevnom prisutnošću interakcije. Smatra da se senzitivna responzivnost može razvijati i njegovati kroz prikupljanje i analizu podataka te refleksiju. Prema njezinim riječima, senzitivna responzivnost je osnova pedagoške djelatnosti, no za sada ju možemo zvati samo senzitivnijom responzivnosti, jer još uvijek, unatoč pokušajima i istraživanjima koji govore u korist ove koncepcije, postoji veliki jaz između svijeta djece i odraslih.

U slijedećim poglavljima (šesto, sedmo i osmo) autorica detaljno iznosi kriterije i metode analize prikupljenih podataka. To su u prvome redu analiza snimaka – analiza komunikacijskih jedinica prema Ainsworthovoj definiciji. Zatim, diferenciranje i kodiranje signala djece i odgojitelja koji, prema njenom tumačenju, izravno ukazuju na poziciju sudionika i kvalitetu interakcije, te kvantificiranje podataka da bi se stekao uvid u učestalost pojedinih stilova interakcije.

Pretposljednje, deveto poglavlje sadrži opće zaključke o istraživanju u odnosu prema iznesenim teorijama. Ovdje se jasno povezuju središnje misli i definicije s provedenim istraživanjem. Autorica zaključuje da se istraživanje može podijeliti u dva osnovna dijela tj. kategorije ponašanja odraslih (odgojitelja) – prva kategorija sadrži jasne značajke senzitivne responzivnosti u čijem se središtu nalazi dijete i njegova osobna aktivnost. Druga se, iako je na prvi pogled slična prvoj, značajno razlikuje. Autorica ju naziva „prečujućí“ odrasli, te pojašnjava kako postoje odrasli (odgojitelji) koji čuju djetetove želje, interese i potrebe, ali ih često „prečujućí“, te nastavljaju s vlastitim radom i usmjeruju dijete na sudjelovanje u unaprijed osmišljenim aktivnostima.

Posljednje, deseto poglavlje sadrži osvrt na istraživanje, uz preporuke za podizanje kvalitete odgoja i obrazovanja. Prema njenom mišljenju, kontinuirana su refleksija i propitivanje vlastite pedagoške djelatnosti pretpostavka podizanja kvalitete interakcije te njegovanja razvojne primjerenosti.

Struktura knjige omogućava brzo i jasno svladavanje i/ili ponavljanje osnovnih teorija učenja i poučavanja. U cijeloj knjizi autorica dosljedno i korektno navodi autore na koje se poziva, te se temeljna pojašnjenja iznesenih tvrdnji i tumačenja, kao i izvori koje koristi, mogu naći u bilješkama u svakom poglavlju. To čitatelju olakšava daljnju potragu za literaturom, jer se bilješke mogu raditi odmah po pročitanoj stranici, te nije potrebno tražiti popis literature i autore na kraju knjige, kako je to uobičajeno. Knjiga, zbog svoje jednostavnosti, preglednosti i aktualnosti, početniku omogućava prvi korak ka širenju spoznaja o važnosti njegovanja razvojno primjerene interakcije, te mu nudi izravne smjernice o načinima prikupljanja podataka o učenju u ranoj dobi, što nekim odgojiteljima može biti poticaj da i sami osmisle vlastite istraživačke projekte kako bi unaprijedili kvalitetu svojega rada.

Tijana Borovac